

Ina Boudier - Bakker

Ontmoeting

Verhalen, gekozen door Gé Vaartjes

Uitgeverij Aspekt

Inhoudsopgave

Ontmoeting	9
Lida Vane	21
Het leven der dode dingen	61
Een vriendschap	65
Onverwachte gast	75
Het kleed van de heilige	105
De moeder	117
Paul	123
Uitvaart	167
De indringster	173
Een panter in aanvalshouding <i>Nawoord door Gé Vaartjes</i>	179
Verantwoording	185

Ontmoeting

Op de boot had ik haar opgemerkt zonder veel aandacht: een kleine, grauwe figuur, kleurloos in de kleren, kleurloos van tint en haar; een kind, een meisje van een jaar of vijf, hield zich voortdurend aan haar rok of hand vast.

In de middag gingen de meeste mensen van boord. Er kwam mist opzetten en de boot lag stil gedurende avond en nacht. Eerst in de vroege morgen voeren wij verder.

Beneden in de kajuit, waar wij onze toevlucht zochten voor kou en duisternis, vond ik de vrouw en het kind. Zij sluimerden in een hoek van de bank, tegen elkaar geleund; zo in het onzekere licht van de treurige lamp een beeld van verlatenheid.

Later in de nacht ontwaakten wij tegelijk, en ik glimlachte tegen het kind, dat slaapogend zich rekte, en zei iets tegen de moeder over het ongerieflijke bed.

Zij keek mij aan, met schuwe lichtloze ogen, als in twijfel of ik werkelijk háár aansprak. Toen ging haar onzekere blik aan mij voorbij, alsof ze iets anders zag dan deze omgeving, terwijl haar stroeve mond een vage toestemming prevelde.

Ik gaf het kind wat snoeperij, bood het ook de moeder; zij namen het, beiden met diezelfde aarzeling als waarmede zij elke toenadering beantwoordden. En daarna noemde ik haar een naam en adres in het dorp, dat mij voor mijn kort verblijf daar was aanbevolen, en vroeg haar of zij die mensen kende.

Haar antwoord worstelde zich als met moeite los:
'Mijn zusters,' zei ze toonloos, en vestigde op mij een lange verschrikte blik.

Ik weet niet waarom ik mij tot dit vage, weinigzeggende wezen voelde aangetrokken. Ik geloof dat het de sfeer van volkomen hopeloze verlatenheid was, die haar tezamen met het kind omgaf. Een verkleumde vogel, die je in je handen zoudt willen nemen, zijn opgezette veren gladstrijken, warmen en koesteren.

'Nu,' zei ik, hardnekkig vechtend om door die afzondering heen te breken, 'daar ben ik blij om, dan ken ik al iemand uit het huis. Woont u bij uw zusters?'

'Ja.' Haar blik gleed langs het kind en hief zich toen naar mij op. De zweem van een glimlach sloop om haar mond; in haar ogen iets van vrees en dankbaarheid tegelijk.

Ik vroeg haar naar bijzonderheden over de streek en zij antwoordde nu geregeld. Het trof mij dat haar wijze van spreken beschaafder was dan haar uiterlijk deed vermoeden; ik veronderstelde dat zij jong weduwe was, maar iets weerhield mij het haar te vragen, en zij sprak over zichzelf niet. Onwillekeurig, en om het gesprek gaande te houden, vertelde ik van mijn land, van steden en natuur, van reizen, en ik zag haar ogen met een plotselinge gretigheid toelisteren en de woorden op mijn lippen volgen: een opgesloten wezen, dat met honger in de ziel naar een verloren wereld uitziet.

'Is u ooit veel van uw dorp weggeweest?' vroeg ik mijns ondanks, want ik was een vraag aan haar gaan beseffen als kwelling die ik haar aandeed.

'Nee,' zei ze kortaf, en vouwde de handen in haar schoot en keek voor zich uit met saamgeklemden lippen.

‘Het zal er ook zeker mooi en goed genoeg zijn om te blijven,’ trachtte ik, verzoenend.

Ze keek mij aan, onderzoekend en twijfelend - toen zei ze, en haar gevouwen handen losten zich:

‘Het is er mooi - o ja - dat is ’t wel.’

De boot schuurde aan de steiger van de voorlaatste aanlegplaats. Een geestelijke was aan boord gekomen. Wij waren tezamen naar boven gegaan aan dek, de vrouw, ’t kind en ik, en hij groette ons met een opmerkelijke blik langs ons heen.

Ik voelde een beweging naast mij. De vrouw stond er, zichtbaar verschrikt, en had ’t kind naar zich toe gehaald. Het valse bleek van haar gelaat was grijzig geworden, haar vrije hand bolde zich in de zakplooï. Zij had zich van mij weggekeerd, alsof er geen enkel contact tussen ons was. En langzaam drentelend, vergrootte zij de afstand, tot eindelijk de ganse lengte van de boot.

De geestelijke, een forse, goedmoedige buitenman begon een praatje. Of ik geheel vreemd was in de streek - hij had mij immers nooit gezien hier - of ik in het naaste dorp aan wal ging...

Ik bevestigde.

‘Of ik een adres had voor nachtverblijf...’

Ik noemde het hem. Hij knikte peinzend, zijn oog zocht waar van verre de vrouw met het kind van ons afgewend stond. Zijn mond opende zich alsof hij iets wilde zeggen, maar hij zweeg, om na enige ogenblikken door te gaan met mededelingen over bezienswaardigheden: een oud kerkje uit de dertiende eeuw - een ruïne - een uitzicht dat men veroveren moest door beklimming van gindse heuvels...

De boot had aangelegd. Terwijl ik mijn bagage zocht, had ik mijn reisgenoten uit het oog verloren.

Bij 't verlaten van de steiger keek ik naar hen uit, maar ontdekte hen nergens.

De geestelijke bood aan mij de weg te wijzen, en op zijn aanduiding stond ik binnenkort voor een statige boerderij. Een vrouw, die mij, hoewel ze groter en forser was, aan mijn reisgenote deed denken, kwam mij tegemoet; dezelfde stroeve ernst, maar zonder de schuwheid, sprak uit haar trekken.

Ik zei haar mijn verlangen: nachtverblijf voor een paar dagen, noemde haar de naam van hem die mij haar aanbevolen had. Zij keek mij even nadenkend aan, knikte toen en liet mij de deur vrij met een wonderlijk soort gebaar van gelatenheid.

Daarbinnen kwam een tweede vrouw mij tegemoet, een zuster blijkbaar; zij geleken elkaar zeer. Ik merkte dat zij snel een blik wisselden, bezorgd en ernstig. Deze tweede bracht mij naar een grote kamer, kraakzindelijk, met oude mooie meubels van voorouderlijk geslacht.

‘Wat een prachtige kasten en tafel,’ zei ik opgetogen.

Zij vestigde haar blik op mij en toen op de familie-stukken.

‘Ja - onze familie woont hier over de honderd jaren. Wij bewaren het alles - zo goed wij kunnen. Het is... onbesmet van kwaad...,’ eindigde zij, haast aanvallend.

Ik knikte, zag de stijf gestrekte rug toen zij de kamer uitging; verdedigend was haar houding als haar stem. Buiten zag ik nu de jonge vrouw met het kind aankomen over de weg. Zij gingen opzij van het huis, waarschijnlijk een achterdeur in. Zij gingen langzaam, als met weerzin.

Die nacht sliep ik in het oude hoge bed onder zachte dekens van eigen schapenwol; in de morgen ontwaakt,

lag ik te luisteren naar de geluiden in huis, die gedempt leken als alles hier; als de stemmen der beide vrouwen, als hun schreden, teruggehouden als de blik, waarmee de ene mij aanzag en de oude meubels, het familiebezit, omvatte met de woorden:

‘Onbesmet van kwaad.’

Waarom had ik de ganse middag en ook bij het avondeten de kleine, jongste zuster met haar kind niet gezien? Toen mij het ontbijt werd gebracht, besloot ik ernaar te vragen.

‘Uw jongere zuster woont met haar kind toch ook hier?’

De oudste stond onbeweeglijk. Zonder mij aan te zien, zei zij:

‘Ja - dat is zo!’

‘Omdat ik haar niet weerzag. Ik heb de reis met haar gemaakt - ik mocht haar graag lijden.’

Haar grauwe ogen keken mij diep onderzoekend aan. Zij scheen een poos over het antwoord te moeten nadenken. Toen zei zij langzaam:

‘Ja - zij en het kind hebben hier bij ons haar thuis.’

Zij ademde diep, alsof hiermee van een zwaar besluit werd getuigd.

Toen ik op mijn weg naar de voordeur voor een wandeling gereed langs de kamers kwam, zag ik de beide oudste zusters zitten naaien, de jongste nam stof af - het kind kwam mij tegemoet en greep mijn hand, die ik haar toestak. De moeder bleef na mijn groet op een afstand staan, maar haar gezicht klaarde op en haar ogen waren een ogenblik groot en helder. En in dat ogenblik wist ik hoe dit gezicht had kunnen zijn, misschien was geweest: jong en rond, met zachte glanzende ogen.

Ik praatte tegen haar over de langgerekte reis - had ze deze nacht goed uitgeslapen?

Ze deed een poging, eer 't haar lukte te spreken. Toen zei ze rap, alsof ze bang was dat iemand haar woorden afsnijden zou:

't Was niet naar. Ik vond 't prettig.'

'Ja, we hadden 't samen goed, nietwaar?'

Ze knikte gretig. Het kind deed een sprongetje. De zusters naaiden.

Ik vroeg of de geruchten over oorlog onrust brachten in het dorp.

De tweede keek van haar naaiwerk op - haar ogen gleden onverschillig over het punt oorlog heen.

De oudste, zonder op te zien, zei dof: 'De dingen, die over ons gebeuren, moeten we ondergaan. Zonder schuld moeten we lasten dragen.'

Een deur klepte. De jongste was verdwenen.

Ik liep uit het vreemde huis naar buiten en bezocht de mij genoemde bezienswaardigheden. Bij het kleine kerkhof kwam mij de geestelijke tegen. Hij liep langzaam met mij op en sprak met mij over het dorp en de mensen - over zijn werk. Zijn gezonde, rode kop van buitenman keek met heldere ogen over het land - zijn forse gestalte stond vertrouwenwekkend tegen de achtergrond van boerenhuizen.

'Is u tevreden over uw logies?' vroeg hij.

Ik antwoordde met een wedervraag.

'U kent die mensen al lang natuurlijk...'

Hij knikte.

'O ja - van dat ze jonge meisjes waren. De jongste beviel u op de reis?'

'Ja, zeer.'

Hij knikte weer, zweeg een poos. Toen:

‘Dat verheugt me. Ze heeft het...niet makkelijk thuis...’

Ik viel in:

‘Wat is er met haar? En met die zusters. Want dat is alles niet gewoon.’

Hij keek uit over ’t land, zijn ogen versomberden.

‘Ze is in de gevangenis geweest,’ zei hij zacht.

‘Voor wat in vredesnaam!’ riep ik.

‘Roof en brandstichting.’

De uitroep van verontwaardiging, ongeloof, ontviel me. Ik zag het kinderlijke gezicht, de smalle tengere figuur...

‘Dat is toch onmogelijk!’

Hij haalde zijn schouders op.

‘Het is helaas waar. Maar volkomen opgehelderd is ’t geval nooit. ’t Was zo’n vrolijk, blij kind - mooi was ze ook, hartelijk en vertrouwelijk. De zusters waren ernstig en stil. Zij ging in het dorp een paar uur verder een poos het huishouden waarnemen bij jonge mensen, waarvan de vrouw na een ziekte een tijdlang van huis moest. En zij ging zo graag! Ik zie twee beelden uit haar leven voor me als ik daaraan denk: hoe ik haar tegenkwam de avond toen ze erheen ging, met haar koffertje zwaaiend aan haar hand, lachend en vrolijk, dansend haast, een jong veulen dat de wei in mag...en de middag toen ze thuiswam uit de gevangenis: een grauwe schim, met uitgedoofde ogen - onherkenbaar.’

‘Maar wat was ervan waar?’

’t Is wel zeker dat de man haar verleid heeft, en toen ze een kind wachtte er een eind aan maakte. Ze heeft het nooit willen erkennen, ofschoon dan haar straf veel lichter zou geweest zijn. Mogelijk, half gek van angst, woede, verdriet, heeft ze brand gesticht,

maar dan zo onhandig, onnozel - 't is trouwens direct geblust. Het kan ook - wat ik vast geloof - een noodlottige toevalligheid zijn geweest. De man heeft niets gedaan om de beschuldiging te verlichten, haar integendeel bezwaard om zichzelf schoon te wassen tegenover de rijke familie van zijn vrouw. En uit haar was geen woord te krijgen, noch over 't een, noch over 't ander...'

'Maar de roof?!'

'Ja - de vrouw vond in haar koffertje een ring, die haar man toebehoorde - de ring van zijn moeder; waarschijnlijk heeft hij haar die zelf gegeven. Maar ook dat heeft ze verzwegen, en de man zelf, de lafaard, hield zich onwetend. Bij de hele behandeling van de zaak is geen woord over haar lippen gekomen. Ik heb haar gezien: doodsbleek, met starre, grote ogen, hardnekkig zwijgend - in het nauw gejaagd dier, dat nauwelijks meer scheen te begrijpen waarom het ging - met maar één ding in haar geest: het verraad, de verloochening van de man, die ze alles had gegeven. Zo werd ze veroordeeld.'

'En toen?'

'Haar kind werd in de gevangenis geboren; de zusters namen het tot zich. En na haar vrijlating ook haar. Maar in hun boerentrots van onkreukbare, geachte, geziene familie zó bezeerd en geknakt, dat alles in huis daar sinds die dag schijnt verstijfd en bevroren. Zij leven in angst, bijna in stellige verwachting, dat zij opnieuw schande over hen brengen zal - zij verwachten het om zo te zeggen elke dag.'

'De arme...'

'O ja. En wat het ergste is: haar hele persoonlijkheid is er zo door verbrijzeld, dat er geen moed, geen hoop,

geen poging, geen initiatief meer in haar over is ergens anders opnieuw te beginnen. Ze wil nog liever hier verschopt leven bij de haren, dan nog eens zich wagen in een wereld die bij de eerste stap haar vertrapte.'

'Is er niemand dus, die iets voor haar doen kan?'

'Ik probeer het nog, telkens, maar ze is niet te benaderen. Ze heeft zich totaal afgesloten. Alleen voor het kind schijnt ze te leven; ze laat het haast niet uit 't gezicht. Ach,' - hij liet zijn vriendelijke, heldere ogen dwalen over het dorp, 'u weet niet wat er alles leeft en lijdt en vecht en vernietigd wordt achter de muren van die schijnbaar zo vredige huizen. Ik zou er u dagen van kunnen vertellen...'

'Denkt u hier te blijven?'

'Ik blijf ja, zolang ik niet ergens anders heen gezonden word. Ik blijf, want hier draag ik van die allen iets in me mee - ik sta ermee op en ga ermee slapen - en dan,' - hij wees met zijn arm in de rondte, 'is er het land waar ik van houd. Ik hoop, dat u er nog eens aan zult terugdenken.'

Hij groette met een hartelijke handdruk en sloeg de weg naar het dorp in.

Die avond zag ik de jongste zuster niet meer. Toen ik de tuin door, de boomgaard in dwaalde, hoorde ik zacht zingen. Ik dacht twee kinderstemmen. Maar toen ik achter een groepje bomen kwam, zag ik op enige afstand aan de slootkant, waar het uitzicht wijd was en vrij, de moeder zitten met het kind. Zij zaten dicht aan elkaar geleund en zongen werkelijk samen als twee kinderen, met een zachte, verlorene tevredenheid in de beide elkaar thans sterk gelijkende gezichten. Ik kon nu ook de woorden verstaan; het was een eenvoudig, wat sentimenteel liedje, ongeveer zo:

Maar als de stille avond komt,
Dan vluchten wij naar buiten,
Het huis uit, waar de mensen zijn.
Achter de dichte ruiten.

Dan is al 't leed geleden,
Dan is de dag voorbij,
Dan schijnen hoog aan de hemel
De sterren ook voor mij.

Maar het kreeg door het pathetische in de twee arge-
loze stemmen een heel persoonlijke betekenis. En ik
dacht: zon, licht, warmte, de vrolijke dag, dat alles
niet voor haar. Maar als de eeuwige nacht over deze
gekwelde ogen eenmaal zinken wil, dan zullen daar
de sterren schijnen, waaruit het arme hart nu reeds
kracht put. En tegelijk hoorde ik de woorden der oud-
ste zuster:

‘Zonder schuld moeten we lasten dragen.’

Maar hun liefdeloosheid, hun stomme verwijten te-
genover deze uit het nest verdwaalde vogel?

Ik bleef nog even kijken. Zij zongen het een na
het andere liedje; zij deden het alsof zij een vaste ge-
woonte volgden. En ik zag hoe zeker iedere avond, als
de beide oudste zusters in de kamer zaten, deze twee
wegslopen, om onbespied, vrij en veilig samen te zin-
gen - het enige wat hun hart lucht gaf.

Voorzichtig trok ik mij terug. Voorbij de bomen
keek ik nog eenmaal om. Zij zongen niet meer, zaten
stil nu naast elkaar, en keken aandachtig op naar de
avondhemel.